

איך רואים את הבלתי נראה?

העיניים שלנו מדהימות, אבל יש להן מגבלה ככל שהמרחק גדל. כדי לראות רחוק, אנחנו צריכים כלי עזר.

מיתוס

טלסקופ 'מקרב' אלינו את הכוכבים למרחק קצר.

האמת המדעית

טלסקופ אינו מקרב דבר. הוא מכשיר שאוסף ומכוון את האור שמגיע מעצמים רחוקים, ומזרים אותו ישר לתוך העין שלנו.

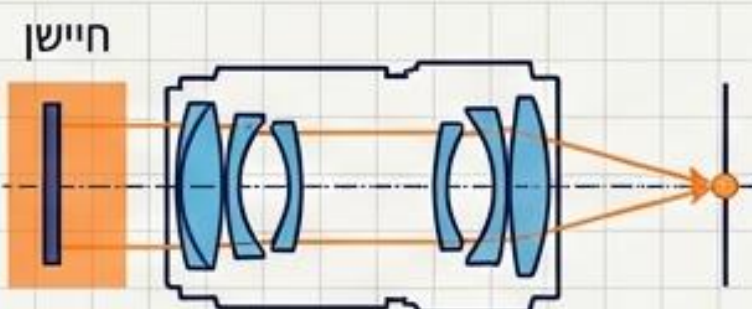
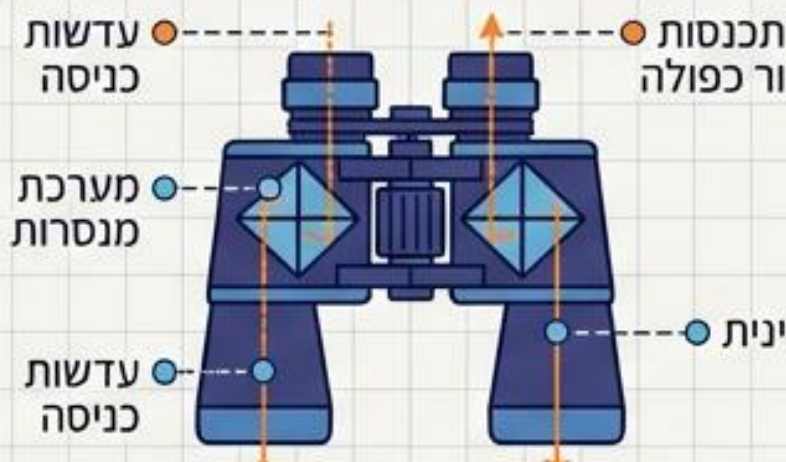
מכשיר פלא לאיסוף אור

הטלסקופ הוא לא רק צינור לצפייה בכוכבים. העיקרון האופטי שלו משמש אותנו במגוון רחב של תחומים.

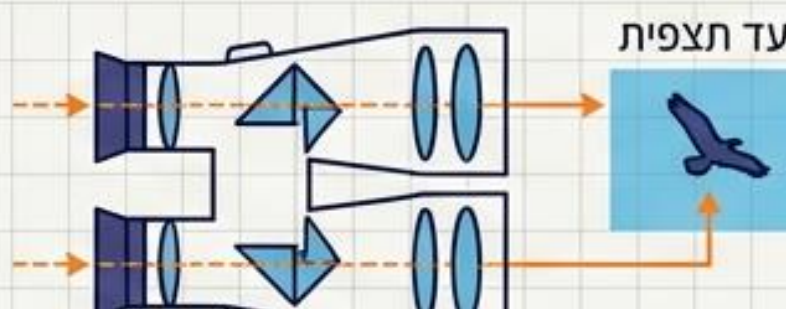
מכשירים אופטיים

מערכות עדשות מתקדמות לאיסוף אור נמצאות גם במצלמות חכמות ומערכות תצפית צבאיות ואזרחיות.

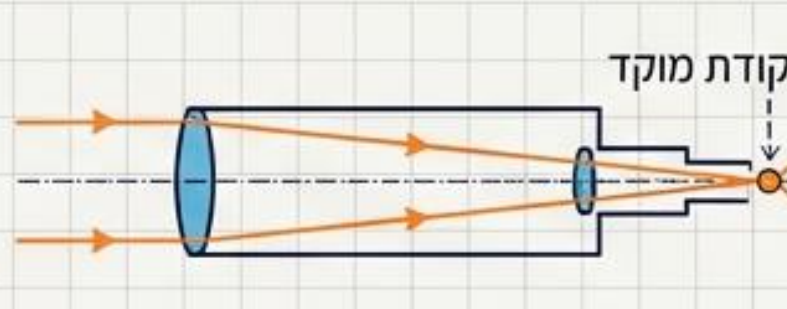
תצפית טבע

משקפות מבוססות על אותו עיקרון. הן למעשה שני טלסקופים קטנים המחוברים יחד לצפייה בנוף וחיות בר.

אסטרונומיה

צפייה בכוכבים, פלנטות וירחים רחוקים רחוקים בחלל העמוק.

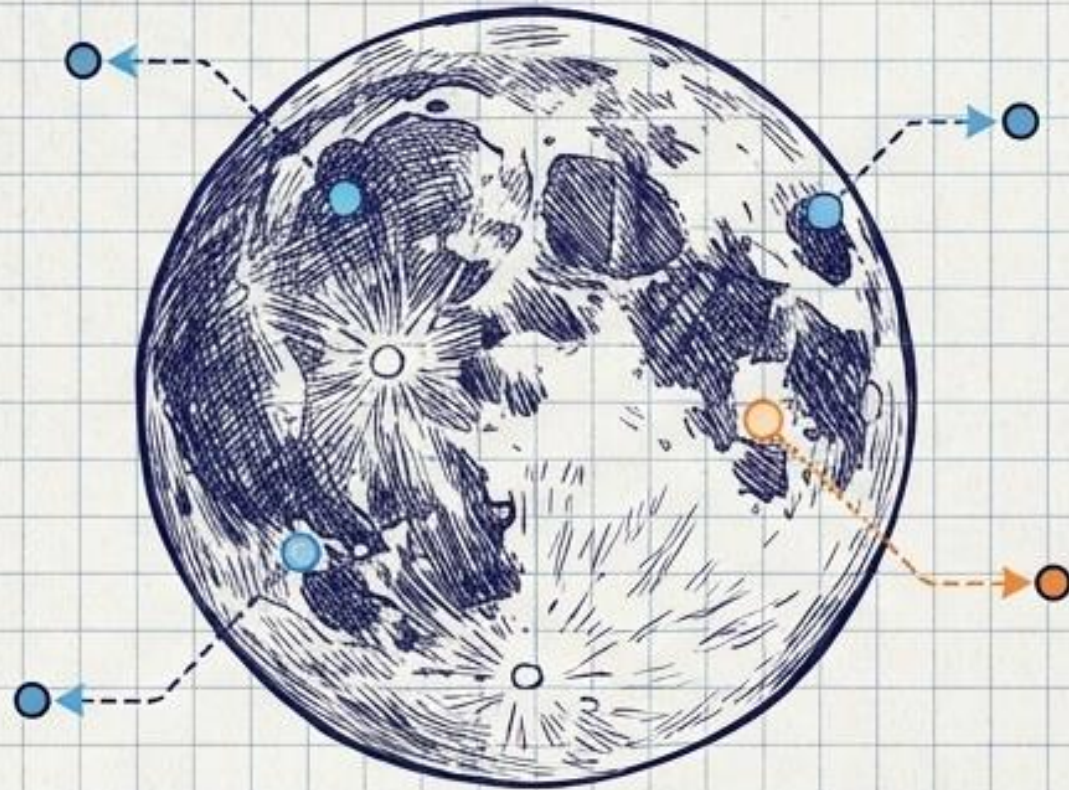

המבט ששינה את הרנסאנס

התגליות המיידיות

בניגוד לאמונה שהשמיים מושלמים וחלקים, גלילאו גילה מציאות חדשה:

- הרים ומכתשים עמוקים על הירח
- כתמים כהים על פני השמש
- מופעים של כוכב הלכת נוגה

גלילאו גליליי (1609)

שמע על המצאה הולנדית חדשה להגדלת עצמים רחוקים, שיפר אותה באופן דרמטי, והיה הראשון בהיסטוריה שכיוון את המכשיר אל עבר השמיים.

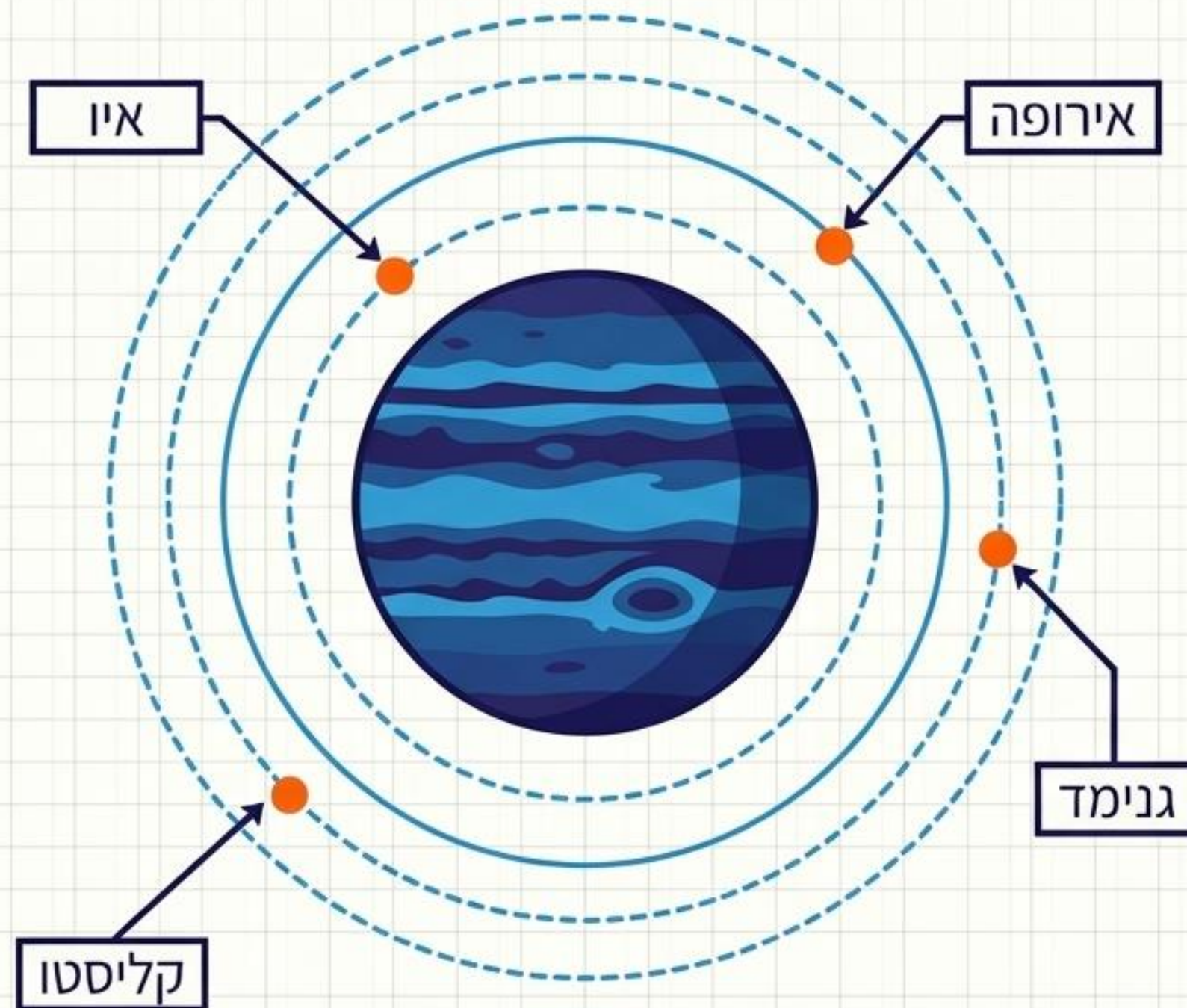

התגלית שהזיזה את כדור הארץ

למה זה היה דרמטי כל כך?

→
זו הייתה ההוכחה הניצחת והתצפית הראשונה לכך שישנם גופים בחלל שאינם מקיפים את כדור הארץ.

הגילוי ערער את התפיסה המקובלת שלפיה כדור הארץ הוא מרכז היקום.

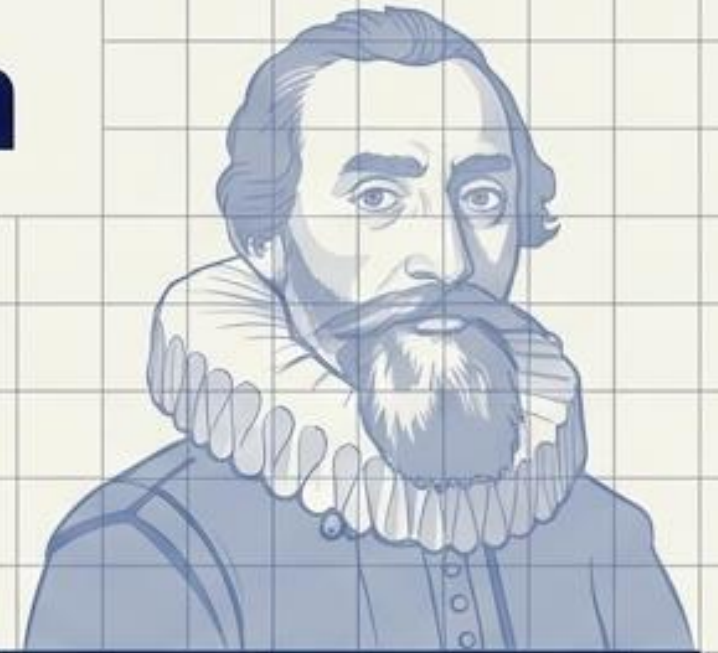
ארבעת ירחי צדק

גלילאו הבחין בארבע נקודות אור זעירות שמשנות את מיקומן מדי לילה, אך נשארות תמיד סביב כוכב הלכת צדק.

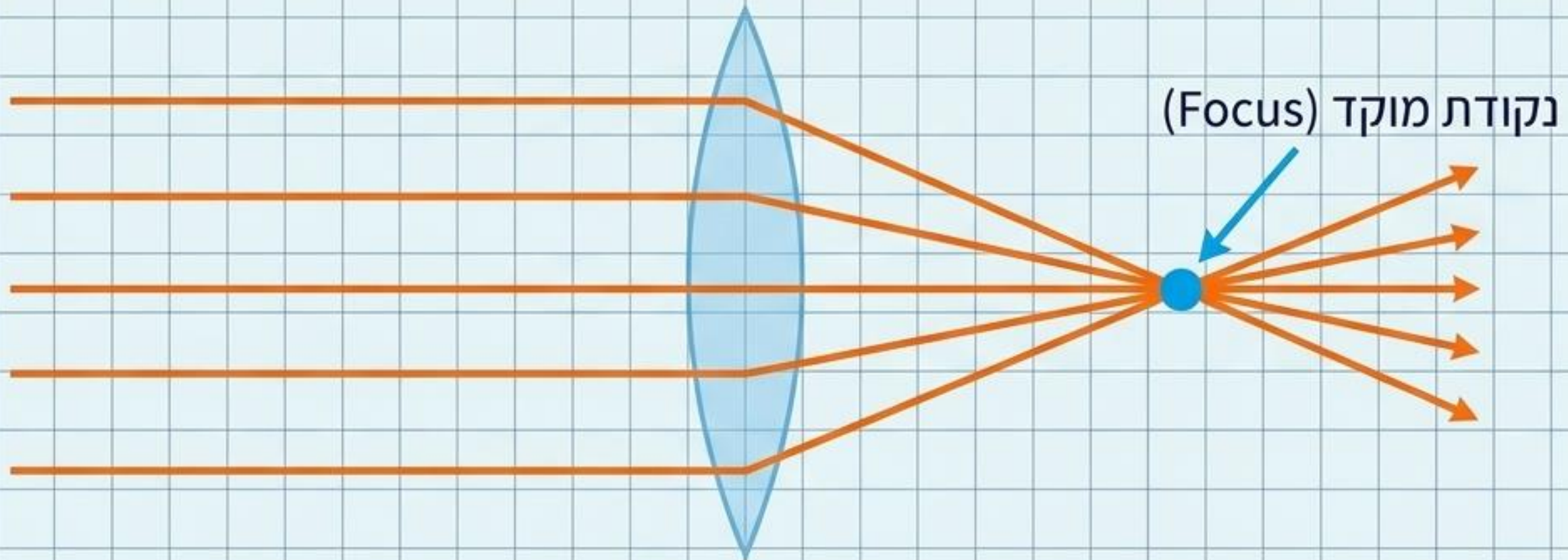

המודל האופטי של יוהנס קפלר

מתמטיקאי ואסטרונום שגילה את חוקי התנועה האליפטית של כוכבי הלכת.

סוד שבירת האור

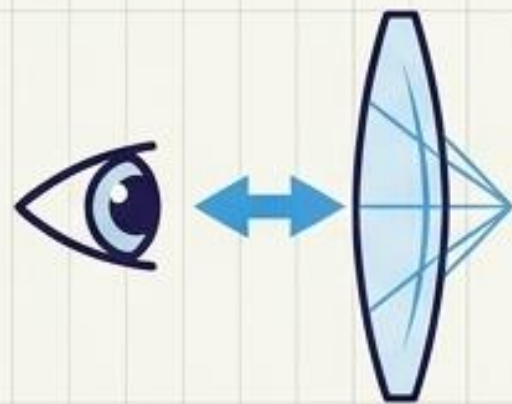
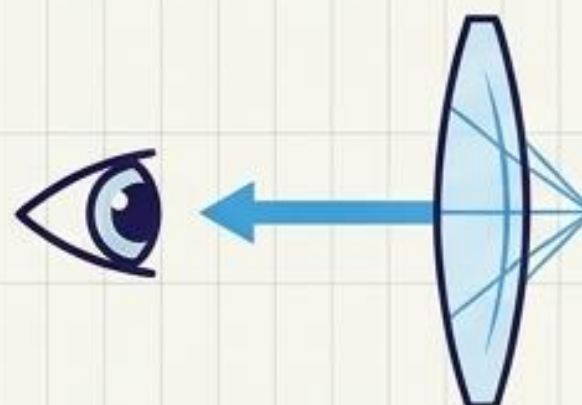
שבירת אור

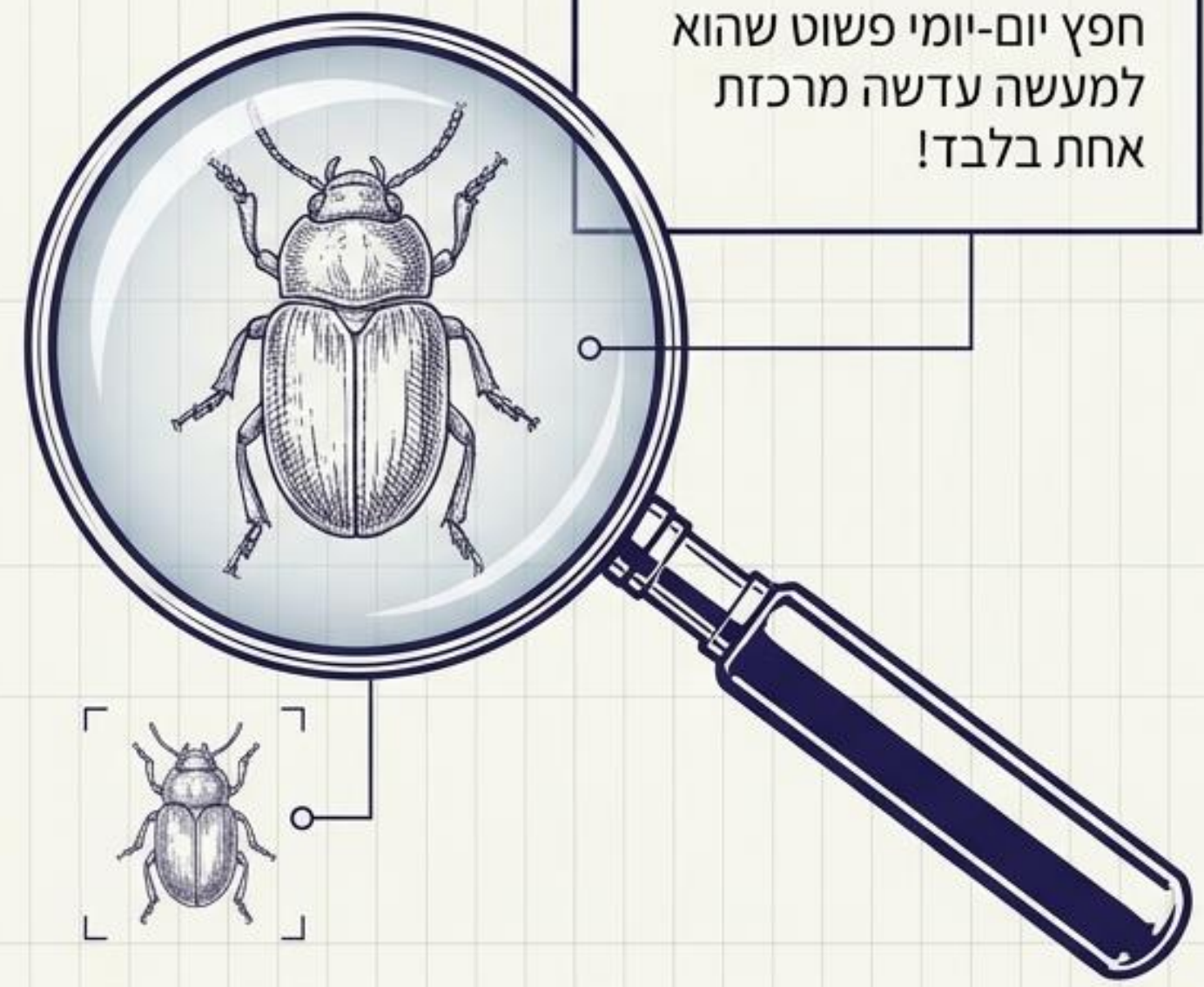
אור נע תמיד בקו ישר, אך כאשר הוא עובר מחומר אחד לאחר (למשל, מאוויר לזכוכית של העדשה), מהירותו משתנה וכיוונו נשבר.

עדשה מרכזת (קמורה)

הצורה המיוחדת של העדשה לוקחת קרני אור מקבילות ורחבות ומכופפת אותן כך שיתכנסו במדויק לנקודה אחת - המוקד.

עדשה מרכזת אצלנו ביז

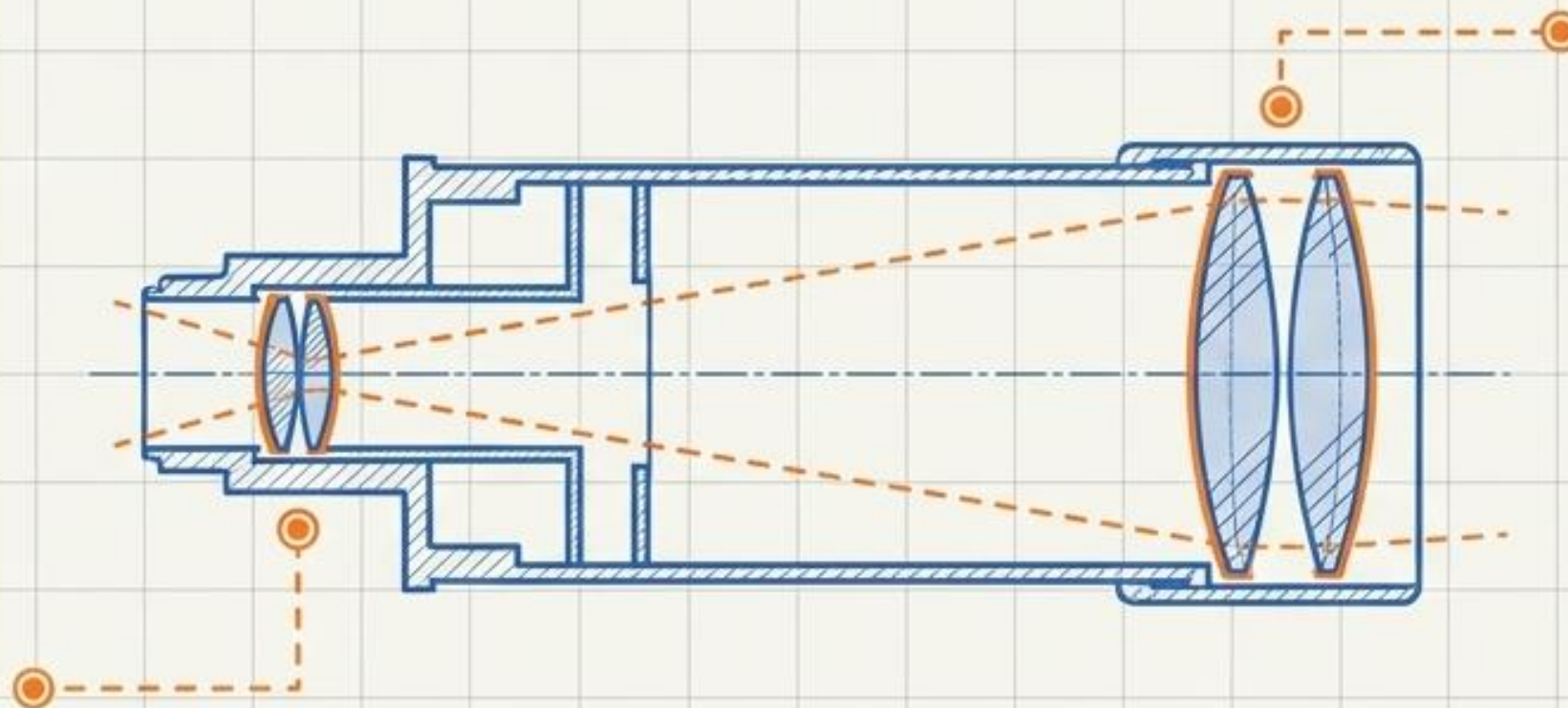
1		כאשר מסתכלים מקרוב: העדשה מגדילה את העצם באופן משמעותי ושומרת עליו ישר.
2		כאשר מרחיקים את העדשה: התמונה משתנה ולפתע נראית לעין שלנו הפוכה. זהו בדיוק העיקרון שעליו מבוסס הטלסקופ שייצרנו.

המנוע האופטי: צוות של שתיים

1. עדשת העצם (Objective)

ממוקמת בחזית הטלסקופ. היא צריכה להיות גדולה ככל האפשר כדי לאסוף מקסימום אור מעצמים רחוקים וחלשים, וליצור מהם דמות ממשית בתוך הצינור.

2. העינית (Eyepiece)

ממוקמת קרוב לעין שלנו. זוהי עדשה קטנה שמתפקדת כזכוכית מגדלת חזקה מאוד. היא לוקחת את הדמות שיצרה עדשת העצם ומגדילה אותה משמעותית עבור העין.

שילוב שתי העדשות, במרחק המדויק זו מזו, הוא זה שיוצר את קסם ההגדלה!

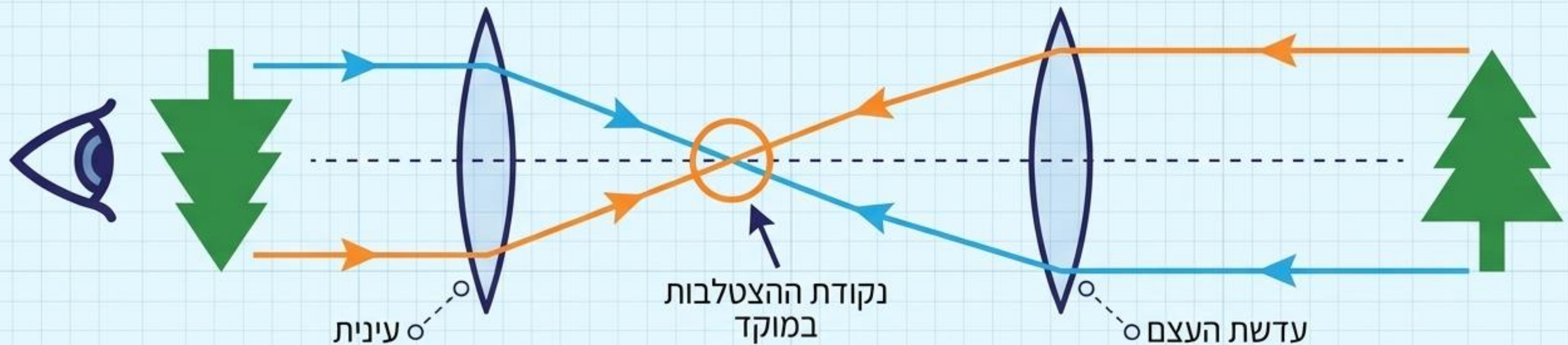
המרחק המושלם: לחפש את הפוקוס

לא מספיק להכניס שתי עדשות לצינור ולקוות לטוב. לכל עדשה יש 'אורך מוקד' – המרחק המדויק שבו קרנייט האור מתכנסות בצורה מושלמת לתמונה.

כדי לראות תמונה חדה, חובה להחליק את צינורות הטלסקופ פנימה והחוצה עד שמוצאים את המרחק המדויק המותאם לעין שלכם.

התעלומה: למה העולם נראה הפוך?

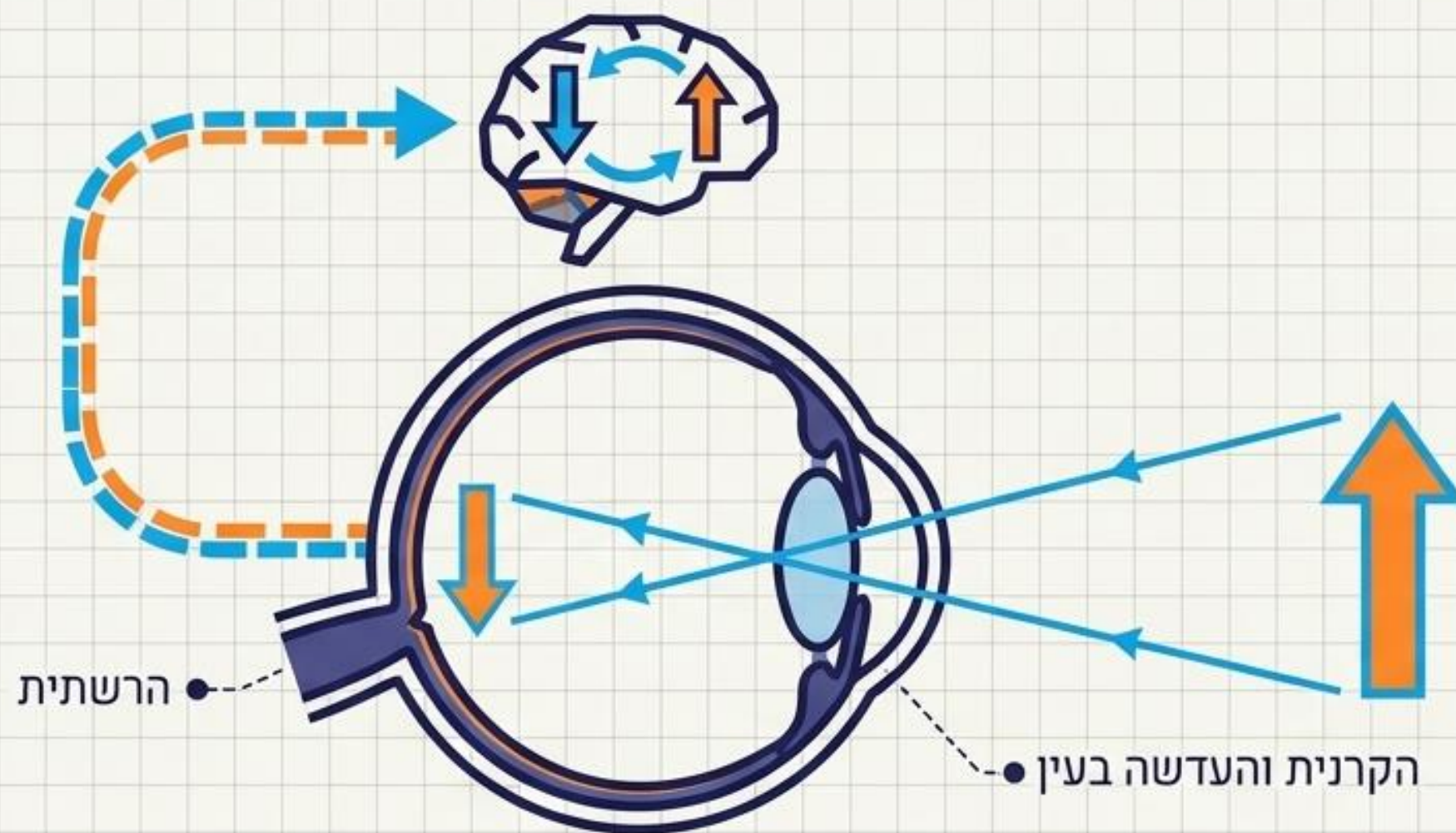
איך זה קורה?

בטלסקופ קפלרי, קרני האור מהחלק העליון והתחתון של העצם מצטלבות לחלוטין באזור המוקד. העדשה הקדמית יוצרת דמות הפוכה, והעינית מגדילה אותה מבלי להפוך אותה חזרה!

האם זה משנה באמת?

באסטרונומיה, למעלה ולמטה אינם קיימים בחלל. לכן, לאסטרונומים כלל לא מפריע לראות כוכב לכת הפוך.

גם העין שלנו היא קצת טלסקופ

מנגנון זהה

העדשה בעין שלנו פועלת בדיוק כמו העדשה הקדמית בטלסקופ. היא שוברת את האור ומרכזת אותו. באופן מדהים, התמונה שנוצרת על הרשתית שלנו היא הפוכה לחלוטין!

התיקון של המוח

המוח האנושי לומד, מפענח ומפרש את המידע החזותי שמגיע מהעין, וכך הוא מתקן את התמונה וגורם לנו לראות את העולם ישר.

האם טלסקופ יכול לראות הכל?

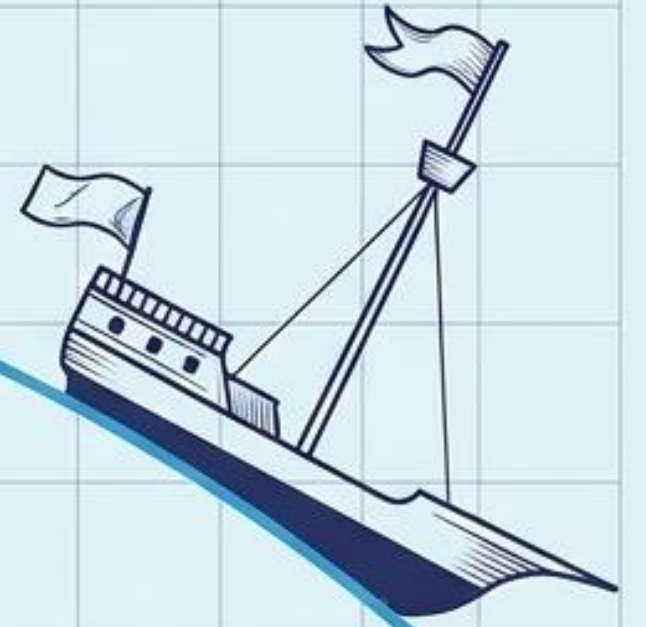
הספינה הנעלמת באופק

כאשר ספינה מתרחקת בים, החלק התחתון שלה נעלם ראשון. מדוע? בגלל העקמומיות של כדור הארץ.

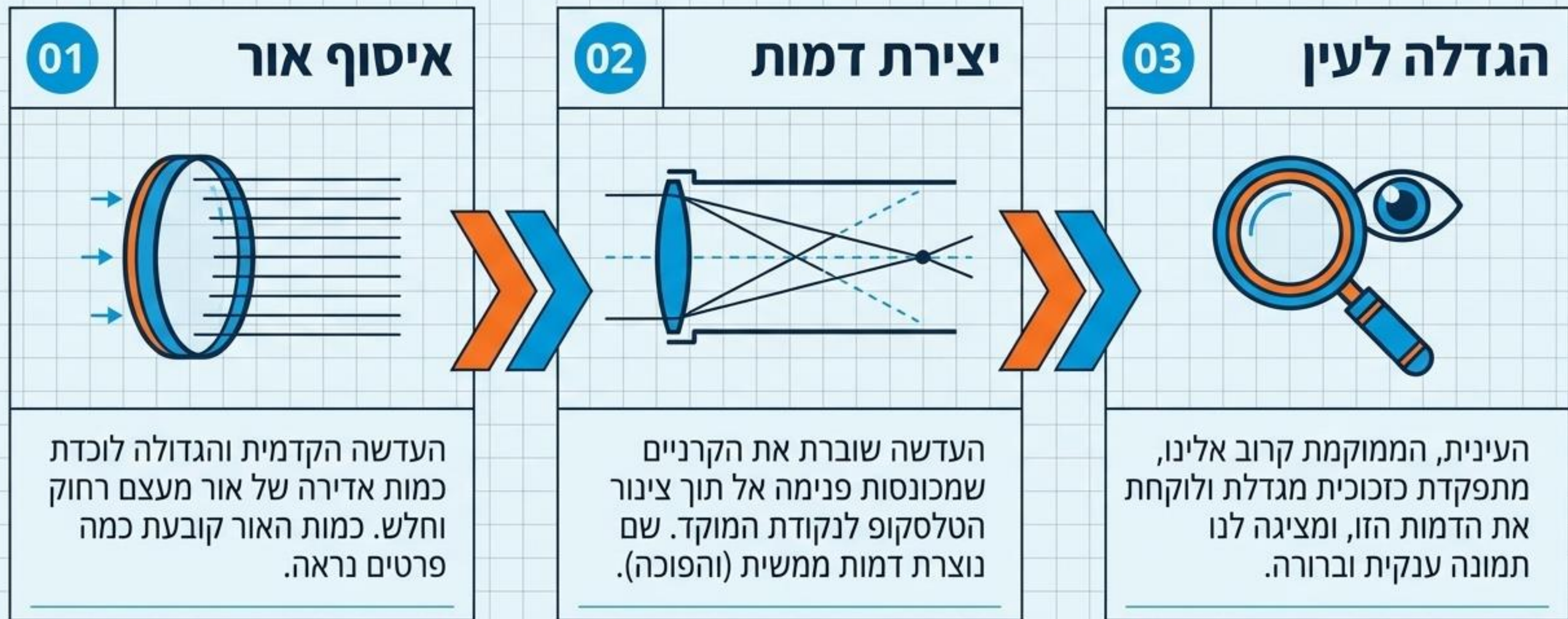

מגבלות האופטיקה

האם טלסקופ חזק יחזיר את גוף הספינה לתמונה? לא! טלסקופ יכול להגדיל רק אור שמגיע אליו בקו ישר. הוא לא מסוגל לראות 'דרך' הים, האדמה, או מעבר לעקמומיות כדור הארץ.

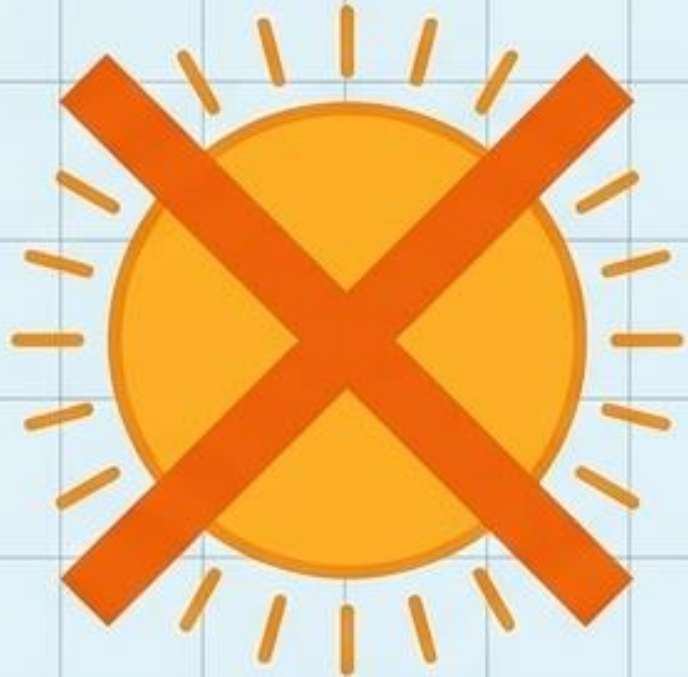

סיכום פעולה: סוד הקסם בשלושה שלבים

הטלסקופ אינו מקרב את הכוכבים. הוא מאפשר לעיניים שלנו להשתמש באור המגיע מהם בצורה חכמה ויעילה יותר.

עצור! סכנה חמורה לעיניים!

אזהרת בטיחות מחמירה לתצפית

לעולם, אבל לעולם, אין להביט ישירות אל השמש דרך הטלסקופ ללא מסנן תעשייתי ייעודי!

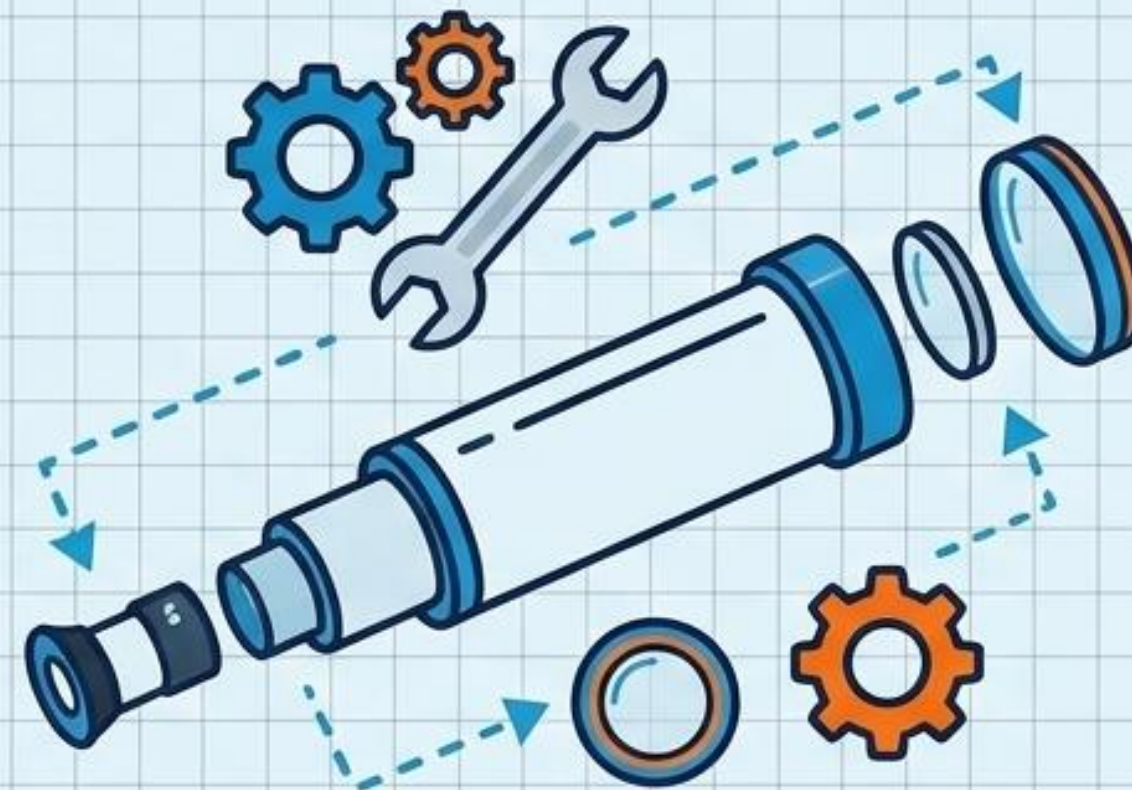
מדוע זה כל כך מסוכן?

הטלסקופ פועל כזכוכית מגדלת אדירה. הוא מרכז את האור העוצמתי והחום של השמש לנקודה אחת זעירה. צפייה בשמש דרך עדשה מרכזת, אפילו לשבריר שנייה בלבד, תשרוף את הרשתית ותגרום לעיוורון ולנזק קבוע ובלתי הפיך לעין.

הגיע הזמן לבנות!

משימת התצפית הראשונה שלכם:

- ☐ כווננו את הטלסקופ לעצם רחוק מאוד בקצה החדר או בחוץ (שלט, עץ).
- ☐ החליקו את הצינור הפנימי קדימה ואחורה לאט עד שתמצאו את הפוקוס המושלם.
- ☐ בדקו בעצמכם: האם התמונה שקיבלתם באמת גדולה יותר?
- ☐ שימו לב: לאיזה כיוון התמונה פונה? (ישרה או הפוכה?)

כעת נבנה את הטלסקופ הקפלרי שלכם בעצמכם בהתאם להוראות.

אתגר חשיבה לסיום: איך שתי חתיכות זכוכית מצליחות לגרום לעצם רחוק להיראות קרוב? בהצלחה, חוקרים!